

| GIÁ BÁN         |            |
|-----------------|------------|
| ĐỒNG PHÁP       | NGOẠI-QUỐC |
| Một năm 4.000   | 2.500      |
| Sáu tháng 2.500 | 1.500      |
| Ba tháng 1.500  | 1.000      |

Mua báo phải trả tiền trước.  
Thư và mandat gửi cho M. TRAN-DINH-PHIEN, - Al d'ing Quảng-cáo, việc riêng, xin thường gửi trước.

# TIẾNG-DÂN

La Voix du Peuple 民  
Mỗi tuần xuất bản ba kỳ: thứ BA, thứ NĂM và thứ BẢY

Cái gì mình không muốn, không nên thi cho người. KHÔNG-TỬ

## CHÍNH QUẢN GIỚI BÀN XỨ

### tướng cũng nên nhớ tờ thông tư ấy

Một số trước, Tiếng-dân có bài « người Anam cũng biết phục vụ cho », có lược thuật dư luận trong xứ đối với tờ nghị định buộc Việt-không ở Lào, phục thuộc dưới quyền quan Lào, cũng gành xiết Harmenton nhạo người Anam, mà tờ ý bất mãn v. v.

Vừa rồi bạn đồng nghiệp Công-luận trong Nam có bài « Đứng bực dãi người bản xứ nữa », trong có đăng tờ châu-tri y nguyên văn chữ Pháp của quan Khâm-sứ Cao-man Silvestre gửi cho các quan chánh đầu các sở; trong ấy ngài có nhắc đến tờ thông tư của quan Toàn-quyền ngày 10 Novembre 1931, cấm về sự dùng tiếng « mây tao » mà đối với người bản-xứ (La pratique du tutoiement a été interdite à l'égard du personnel indigène...)

Theo báo Công-luận đã thuật thì quan Khâm-sứ Cao-man sở dĩ có tờ châu-tri trên chỉ nhằm một chuyện xảy ra, chuyện rất thông thường là một người bản-xứ đi đường bị một người quan vô người Pháp cùng đi đường chặn họng đòi hỏi từ v. v. mà ngài nhắc tờ thông tư của quan Toàn-quyền, bản ý là muốn cho sau này không xảy ra những « ca » như thế.

Nước Pháp sang bảo hộ nước ta, người Pháp là người cai trị, người bản-xứ là dân bị trị, dân bị trị mà chịu khuất phục dưới người cai trị, phần đông lấy làm cố nhiên, dầu là mình không lỗi, chỉ đau ngấm trong bụng thôi. Vậy mà những nhà đại-chánh-trị Pháp đã thấy rõ chỗ bất bình kinh nhiệm không nói ấy, nên có lời khuyên bảo như tờ thông tư quan Toàn-quyền nói trên, Cái đó chúng ta phải phục các nhà đại-chánh-trị người Pháp, tâm tự rất châu đáo, dầu là người thừa hành dưới có kẻ quên lời ấy mà không tuân.

Đến như quan trường bản-xứ ở dưới quyền cai trị người Pháp trên và dưới năm nay, mà trừ một phần có lòng phụng công thủ pháp, biết theo triều lư chung, mà đối đãi với nhân dân một cách phân phải, ngoài ra phần đông nhất là địa-phương phủ huyện còn theo thói quen « quan dân lẽ cách » lưu truyền xưa nay, cây cái địa vị « phụ mẫu » mà đối đãi với nhân dân, không chỉ những tiếng « mây tao » mà quan Toàn-quyền đã cấm trên, thường thấy xai luôn, mà những cách cư xử: đá dúi, bực tai, rồi

## Cũng có cái không khác

Nhiều người in trí rằng văn tây phương khác với văn đông phương, hay là văn đời này khác với văn đời xưa, cái đó cố nhiên, vì thời đại khác, xứ sở khác và hoàn cảnh xã hội quốc gia đều khác, nên văn chương cũng chịu cái ảnh hưởng đó mà thành ra không đồng nhau.

Tuy vậy, nói riêng về một thứ văn nhất là những bài nói về chuyện trị học thuật, theo chủ kiến, mục đích công việc cùng tình thế mà phổ bày, thuyết lý cho sách hoạch, tự sự cho rõ ràng, giản dị, giá sắp đặt có thứ lớp, cho ra một bài đại luận có căn cứ có giá trị, thì xưa nay đồng tây, nói riêng về lối văn ấy không khác nhau chút nào.

Nếu ai không tin, đem bài «chánh sách liên bang» của quan nguyên Toàn quyền Pasquier đọc ở Paris năm 1928, cùng một ít bài của các quan Toàn quyền đọc tại hội đồng chánh phủ, so với «trị an sách» của Già-Nghị đời Hán, «văn ngôn thư» của Vương-an-Thạch đời Tống. Không thấy cái gì là khác; nghĩa là bộ cuộc rộng rãi mà tựu trong đoạn lạc phân minh, lời lẽ dõ dạc, văn lý chi liu ứng, rành rọt văn nghiêm chỉnh đường hoàng, trước sau không xen một tiếng thô tục, không dùng một chữ pha trò, cũng không có cái lối «hụt trước thiếu sau». Lời nói có văn, văn để đạt ý và phổ bày công việc một cách sáng suốt.

Lối văn ấy, ta có thể nhận cho là một lối văn đại luận, xưa nay đồng tây không khác nhau, mà người viết văn ấy tất là học thức lịch duyệt chắt sắn trong óc nên viết ra nên lời, không phải những kẻ thấy cặn biết gần, hay trong óc trống trơn, mượn lối bề ngoài mà tỏ vẻ ra được.

Hiện người Tàu họ cho lối văn tạp nham này là văn «Tiểu phẩm», văn tiểu phẩm không khi nào dùng làm được những bài luận «trường giang đại hải» kia. Đó là học giả, tưởng nên xét biết lối văn đại tác đó.

## Chú ý

Tiếng dân nay ra mỗi tuần 3 kỳ, tin tức không đến kịp, nên đăng được nhiều bài, số nào cũng có bài soạn thuật có công phu, nhất là số thứ năm vào giữa tuần lên thuyết và bài đăng ở phụ trương thứ bảy trước nay đăng vào số này, nhiều bài có hứng thú.

Độc giả nên lưu ý.

đánh, thường thấy xảy ra luôn. Hiện quan trường bản-xứ gần đây đã dời lớp mới nhien, đã hấp thụ văn hóa Âu Tây, thường bắt mần cho chế độ chuyển chế lưu truyền xưa nay; vậy mà trong quan dân giao tế còn có chuyện không tốt xảy ra. Tờ thông tư của quan Toàn-quyền trên, rõ là bài thuốc có thể bớt chữa mối bất bình trong dân gian rất có hiệu.

## CHUYÊN ĐỜI

### Làm báo với cố động

Bà ra từ từ đến nay tôi thấy thật cũng ham vui mà đánh tờ «mây tao», là tôi muốn cũng nắm để mà viết như người. Nhưng tôi đã có niềm vui lớn chỉ chơi một vài tuần mà nếu như tôi thì sự không có tiền lương cho, họ nói là tôi tôi đã có phải là một tay chơi sành, nên vào sống mà tôi ran sự bỏ phụng, đánh bài sống, vì đối với tôi những «xi khốn», «rộng hẹp», «có chữ», «chưa chữ» gì gì, đều là những vấn đề rất rồi rồi.

Cũng may bữa đó trong sống lại cũng không loàn tay so trường hồi, mà có một báo cũng vụng về như tôi. Báo ấy lại cầm hai chục quân bài mà rồi lại rồi sống. Không biết báo kia nghĩ ngợi thế nào mà thỉnh thoảng bỏ cả quân bài xuống, hình như muốn xin phép nói một câu rất quan hệ. Rồi nó lại bắt đầu:

«Tôi đã trông thấy một lần đại khuyể điếm là các quân bài từ nhỏ nhỏ, bỏn đản ông chúng ta cầm cả lại lại. Bữa nay may mắn mà gặp anh Lạc-nhân, tôi xin anh một chuyện là anh viết báo có động cho họ sửa đổi, bài từ từ mà làm cho rõ ràng hơn hoặc bằng con kiện, hoặc bằng con bắt tay, thì mới thích dụng hơn.

Nội trong sống ai cũng gần gũi rồi, rồi nhìn xem tôi có nhận lời hay không và trả lời thế nào. Tôi cũng cười mà đáp:

«Cái đó được lắm, tôi không giam cầm tôi với anh, chỉ có động chuyện gì nữa thì anh được hưởng chỉ là chuyện của tôi thôi, anh chỉ một vài bài báo là đủ rồi, anh chỉ một vài bài báo là đủ rồi, anh chỉ một vài bài báo là đủ rồi.

Cái người muốn cho nhà báo có động sửa đổi bài tờ «mây tao», trong cái muốn có hơi kỳ, nhưng không nhà có tờ báo nào làm như vậy cũng chưa phải là sự lợi lớn, vì khi bài từ từ sửa lại hay không sửa lại, còn có người chơi, không phải nói rằng có động như thế là tăng số người có báo.

Đến như nhiều người làm những công việc có lợi, muốn thu phần người ta, mà cũng đòi cho được có nhà báo có động cho họ thì thật là muốn lợi dụng tờ báo quá. Họ sống rựa chẳng? thì họ muốn rằng nhà báo khuyến sự sống rựa, họ bán thuốc phiện chẳng? thì họ muốn rằng nhà báo có động cho thêm số người nghiện a-phi-ôn... Thêm chỉ họ làm những đó gì mà muốn cho nhà báo có động (đang đời họ có lẽ phải được nghỉ).

Phải, phần nhiều người mình nghĩ nay đã khỏi sự bị cách thế ở lãnh đạo với tờ báo, và đã khỏi sự nhận thấy cái thế lực của nó. Nhưng họ nhận thấy mà họ mới mới đến muốn lợi dụng, cũng như họ muốn lợi dụng một người là con làm quan quyền, để đưa nay xin việc làm cho người này, mai xin sự cho a được việc a cho người khác.

Người ta thường nói trong quan giới ta mà số đi có những tình lý và những hạng làm quyền là cũng vì dân mình một phần lớn. Vậy nên có tờ báo có động sống và làm chuyện bất chính tương đương vì người đứng ngoài xã hội quá.

Có người sẽ bảo:

«Làm đến phần thì có việc làm đến phần, còn ai nói gì đừng thêm nghe thì có được không?

«Ừ, được thế thì còn phải nói.

Lạc-nhân

## VAN-VAN

### Bài hát xuân của nàng Thơ

Nàng Thơ thấy xuân xuân ra, Muốn tình ngả tay bằng ngà ngà say. Một đôi một, tay cầm tay, Mỉm cười hoa nở, hát ngay một bài.

Hải đăng:

Sông Hương chỉ sóng dục, Mái Ngự chỉ mây vần.

Đất Thanh kinh là đất văn chương, Cách xa xa sát sát tình thân, rằng phụng má.

Xuân xuân xuân xuân xuân xuân xuân xuân, Khắp Đông Tây Nam Bắc là xuân xuân; Cái xuân xuân nào có ai ngăn, Sao lại Việt người Tân thời là khác?

Xuân xuân xuân xuân xuân xuân xuân xuân, Đường thanh lâu chung bước sánh năm châu. Xuân thanh niên tâm đức sạch ơn đức, Bày giải tội, là ma ma ma ma ma ma.

Xuân như thế mới là xuân phải rồi, Xem nhau ta báo riết xuân vào. Giá đời xuân lại học thanh cao, Bội đắp mãi nữa xuân cho vững chắc.

Hàng loạt xuân là xuân bất cứ, Giọng rồng tiếng đi lại thường xuân chung, Quốc trượng hà nhất bất xuân phong!

Bích Khê

## Chánh sách đời Hoa của Nhật-bản theo giai đoạn mới về năm 1936

Cuộc Trung Nhật rắc rối, cái bước đi tới của người Nhật, không gì gần đây, nên chánh sách đại-lyc vào tấn hành theo một mục đích mà thủ đoạn chiến lược cũng thay đổi mới, một lần đổi mới là phạm vi càng rộng thêm.

Theo tin Hoa-liên-xã ở Đông-kinh thì chánh sách đời Hoa của người Nhật về năm 1936 này lại tiến về giai cấp thực tế. Có hơi biến thông các đời phổ ngày trước.

Trước kia phương châm đời Hoa, người Nhật có tiếp hiệp và theo thì những phái thường tình chính trị Trung-hoa, ép buộc dọa dẫm, hoặc theo y mình. Nay biến thông một bước, liên lạc các nhân sĩ các giai cấp, đều cốt yếu là bởi thực cho phần từ thân Nhật, làm cho thiệt lý các chánh trị và kinh tế, phải lý càng sung hậu thêm. Còn đời về chánh trị và quân lực Trung-hoa thì dùng chủ nghĩa «phân hóa» nghĩa là làm cho thiệt lý chia rẽ tan tác và không tập trung được.

Theo giai đoạn ấy, có 3 quân lực hệ thống làm chủ chốt;

1) Quân lực ở Quan-đông làm trung tâm

Tích cực cường hóa quân Mãn, chuẩn bị phòng Nga và đánh Nga, để giảm bớt sức của nước cứu viện với chánh sách đại-lyc ở trước mặt Mãn, cần phải mở rộng bản đồ «Mãn-châu» bao cả Sái-cáp-nhĩ và Tuy-viên vào trong phạm vi ấy.

2) Quân lực ở Hoa-bắc làm trung tâm

Làm cho chánh quyền thân Nhật ở Mãn «phổ biến» thêm cường-hoa, Thống-chế quyền quân chánh ở Hoa-bắc, phát triển đường giao thông và sản nghiệp, cốt làm cho là chánh phủ trung ương Nam kinh ra, chờ cơ hoạt động.

3) Về quan trị Mãn-Tây nam làm trung tâm

Càng phải Tây-nam để huân, để thiệt hiện lý tưởng của Nhật ở Quảng-dông và Pháp-kien (Mãn-việt), theo đường quân lực thân Pháp-kien là tình đối ngoại với Đài-oan, hoàn thành kế hoạch phát triển ở Hoa-nam.

Sách lược nói trên, Mỹ quân bộ

## XU THẾ «SỰ PHẠM GIÁO DỤC» Ở XỨ VĂN MINH TRÊN THẾ-GIỚI

(Tiếp theo)

4) Nước Mỹ. — Ở Mỹ về cách thức và cơ quan huấn luyện sự phạm tiểu học vẫn còn phức tạp, chế độ cũng không tề; đại thể, trường huấn luyện giáo sư tiểu học trong hương thôn, phần đông là đặt phụ vào khoa «sự-tự huấn luyện» của Trung học. Song giáo sư trường tiểu học ở chốn đô thị, phần hưởng thụ huấn luyện càng hoàn thiện hơn.

Từ năm 1920 về sau, theo xu hướng mới, sau từ nghiệp trung học rồi phải trải qua 2 năm huấn luyện sự phạm làm tiểu chuẩn rất thấp, nghĩa là đầu thấp cũng đủ trung học rồi phải học 2 năm sự phạm mới được làm giáo viên tiểu học. Cơ quan huấn luyện, hoặc trường

TRƯỜNG THỜI ĐAM

làm trong tâm phát động mà bỏ ngoài trường là có «phòng cộng» để che tai mắt người Âu-Mỹ và mua lòng vui họ mà kỳ thiệt là thì hành chánh sách hoàn chỉnh bao học cả toàn thể nước Trung-hoa. Đã phải cải biến theo «bộ hội» «xâm lược» cuộc bộ như trước.

Thực hành sách lược trên, một đến quan hệ và khôn khéo là đời Hứa-Cát làm Đại-sứ tại Hoa: Hứa-Biên đương làm Công sứ tại Tây-lợi-thời, một tay lão luyện trên trường ngoại giao, không chỉ thông thạo nội tình Trung-hoa, mà lịch-lãm cả tình hình Âu-Mỹ.

Hứa-Biên khi về đến Đông-kinh đã phải biến lời đàm thoại: «Trước kia ta từng làm thơ kỳ tao sô trứ ở Bắc-kinh, lại làm nhiệm vụ ở Á-châu cuộc trường. Song theo tân thế hiện tại, văn độ xứ trí với Trung-hoa, không thể đem chỗ trí thức ở đây này trước mà ứng phó cho thích hiệp được. Nghĩa là ngày nay đời Hoa, không phải nhằm để cho chiếc Trung-hoa làm đối thủ, mà trên trường ngoại giao đời Hoa gồm cả đời với các nước Âu-Mỹ có quan hệ ở Trung-hoa nữa.

Mục đích là làm sao cho Âu-Mỹ tương đối thân thiện rằng Nhật bản là nước «thực lực hoàn toàn an định ở Á đông», mà không có ý gì là muốn nuốt Trung-hoa (?).

Chánh lược đời Hoa của Nhật bản, bài trên này nói được rõ ràng và bao quát; những chuyện vụn vặt khác, chỉ là cho sách lược kỳ tiến tới cho mần chủ không có gì lạ.

Một tờ báo khác, đối với chuyện «phòng cộng» của Nhật có căn nói rất kháo:

Ở các liên bang, thời đại, thường treo đầu dê làm mồi nhử bằng nhữ thực tình là bán thịt chó. Người Nhật gần đây có chủ trương Mãn-xung đột gây chuyện lại với Nga ở biên giới Nga Mãn, chính là trường là có «phòng cộng» để che đậy phần lớn các đế quốc Âu Mỹ cho người ngoài không thấy ý đồ công cuộc xâm Hoa, cần nói rõ là trong chỗ này của người Nhật. Tuy vậy, Âu Mỹ họ có mà đi

sự phạm châu lập, hoặc huyện lập, hoặc thị lập, hoặc tư lập.

5) Nước Anh. — Cơ quan huấn luyện sự phạm tiểu học do học viện huấn luyện đặt riêng, ra hay là phụ thuộc bộ phận huấn luyện trường đại học. Từ cách vào trường huấn luyện kỳ phải thi nghiệp khóa trình trung học, thông qua lần thi thứ nhất trung học mà đã 18 tuổi. Từ cách vào đại học huấn luyện phải trên 17 tuổi, đã thông qua nhập môn khảo thí trường đại học, hoặc thông qua thành tích lần «thứ nhất» ở trung học mới miễn khỏi thi nhập môn đại học. Từ cách vào trường đại học huấn luyện có nghiêm hơn. Kỳ hạn học trong huấn luyện học viện phải 2 năm, học trọn khóa trình học qui, thì đồ cấp cách và năng lực và thực tế giáo học, được thi-học viên của giáo học bộ cho là tốt thì được lãnh giấy bằng chứng, lại phải thi nghiệm một năm mới được thừa nhận làm giáo viên kiêm dạy chính thức.

Thời kỳ tu nghiệp trong đại học huấn luyện hạn là 4 năm. Trước 3 năm chuyên tu tập những khoa trình môn học đại học cần phải trải qua; đến năm sau, thực thi huấn luyện về môn chuyên nghiệp. Học trên toàn bộ qui trình rồi, do trường đại học khảo thí, thông qua lần thi này mới cấp cái bằng giáo dục chứng thư, có bằng ấy thì cơ cầm nó mà lý được bằng cơ đẳng học biện giáo sư, vì người chịu thi ấy có cái kinh nghiệm về thực tế giáo dục tiểu học.

6) Nước Đức. — Xét liên bang

biến pháp năm 1919 về đến 143:

«Cách huấn luyện giáo sư, phải bằng, theo nguyên tắc có thể thích dụng vào một phần cao đẳng giáo dục, làm qui định học nhất cho toàn quốc»

Đó là tiêu-chuẩn học chế sự phạm của liên bang nước Đức sau cuộc Âu chiến. Theo ý nghĩa trong điều kiện pháp trên, trình độ vào học cơ quan huấn luyện sự phạm, ngang với trình độ vào trường đại học.

Cơ quan ấy là một bộ phận trường đại học gây nên, hay là đặt riêng một cơ quan độc lập thì tự các liên bang: trả định lý, nên có sai biệt nhau. Như Phổ-lỗ-Si và Ba-vơ 2 nước thì đặt riêng ra học viện độc lập chế độ 2 năm, năm 1933 đã cải gọi là «sư-tự đại học». Nước Hân-bao thì đem hoàn toàn nhập vào trường đại học mà làm một bộ phận trong trường ấy v. v. Bộ phận học thuật thì trường đại học giành lấy, còn đạo luyện chuyên môn thì do bộ giáo dục nghiên cứu chủ trì.

Hiện chế sự tự Phổ-lỗ-Si, tới nghiệp kỳ học trường đại học thì giáo chức lần thứ nhất, thông quá kỳ thi lý được đóng làm giáo viên thì nghiệm. Ai muốn được nhiệm chức lần đầu, trong kỳ hạn nhiệm chức 2 năm và 4 năm, phải thi lần thứ 2...

(Còn nữa)

Ngư-Sơn thuật

dầu, chỉ vì tình thế rất rồi, báo nào cũng bị nội tình che giấu, nên đã lo đẩy thôi. Song Thái bình đương có yên lặng được lâu dài v. v. ? Cái đó chỉ xem thái độ Âu Mỹ đối Nhật mà đoán định. Khách Quan thuật





(Tidy those )

Mối lợi khá nhiều như vậy, mà lần này người ngoại quốc, từ người Hoa kiều ra, người Tây từ địa phương : Cuộc thí nghiệm trồng ca làm đường ở làng Ba - la, phố Tư - nghĩa, năm trời đã làm thử mấy năm, rồi lại thôi ; gần đây năm nay, ở làng Phố - mỹ, làng Thôn - an, và làng Chánh - lộ, ở Ngã ba gần phố Tư - nghĩa, cũng lấy người Tây có thí nghiệm cách trồng mía ... Việc cuộc thí nghiệm ấy phát khởi ; mà người minh, những người trí thức trong xã, có chí tinh anh, muốn lần lần nhau lại, để cho đất nước mà trở thành và việc chấn hưng nhà nước. Song hiện một nỗi không có người

Ông Phạm-văn-Ngôi, hương y tr ở tỉnh  
Kao-dơ (Nam-bi), năm ngoài có dự lễ  
trưng cờ hội Ông quân-hộ ở quê nhà ở Thủ  
nguyệt 13-33 quan Thuế-dốc ra lệnh cho  
quan Chấn-linh vào tảo. Ông Ngôi sợ,  
đến đờ-hiện quan Thuế-dốc. Quan Chấn-  
linh, đưa đến hội thề ở 30.000.

Ông Ngôi viết tự rằng ông dự đình làm  
nhân cuộc dân thuyêt, may xâu tảo, thuyêt  
bại rất nhiều.

Ngày 22-3, hội đờ-g ông trị Nam-y  
xét hội đờ-g ông Ngôi và hội đờ-chiêu cầ  
âm phủ, vì lễ ông không đờ-guê chính thức  
ra ông cầ và về hội vật chất lần đờ-h  
gồ, ông không đến hội gì.

**Trên mặt trận Tigré, quân A lại  
vững thế hơn**

*Addis Ababa, 6/6* — Theo ý kiến một người dân ở lân thị Maksidi, thì trên mặt Tigré, quân A vững thế hơn quân Ý nhiều, thế nhiều và vững hơn hẳn. Theo chiến lược chiến đấu, vị họ không muốn kéo dài đường giao thông ra, mà chỉ thì hành chiến thuật ở khi họ khi chiến - làm cho bên địch nhiều phần kinh khiếp.

Hôm 28 Janvier quân Toin quyền bị  
phải đánh, đánh việc nhẩy sáng các chất nổ  
và đồng đường chỉ có thể do các nhà  
đoan Saigon, Nha Trang, Q.ành, T.ành,  
và Hải Phòng mà thôi.

Hong, kong 5-2 — Ông anh Vở bị hãm  
lính, đánh lính rất nặng, thuốc thang  
đều đủ khổ, nhưng nay tình hình trở  
lành.

Đang hòa vãng độ 2 kms. & trạng độ ti h  
tốt sao đó Mộng quan trên mình tốt ch  
thời có người bị ăn con.

Hong, kong 5-2 — Ông anh Vở bị hãm  
lành, bệnh tình rất nặng, thuốc thang  
đều không, nhưng nay tình hình trở  
lành hơn.

Đang hòa vãng độ 2 kms. & trạng độ ti h  
tốt sao đó Mộng quan trên mình tốt ch  
thời có người bị ăn con.